

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Artic. I. Errores & mendæ Primæ Partis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

ximâ sui parte Decretales ejus Pontificis complectebatur, quo sedente aliud *Lateranense* Concilium habitum non fuerat; eamque ob causam Compiler putavit, haud necessariam esse numeri designationem. Oritur etiam illa omisso ex eo quod in inscriptione adjicitur Conc. *Lateranensi* nomen Pontificis, sub quo habitum est.

Ejusdem generis Concilia sunt *Arelat. Mogunt. Vormacens. Parisiens. & Toletanum*, Textus ab iis Conciliis sic laudatis desumpti, sunt aliquandò apud *Gratianum* v. g. *Cap. 1. de Divort.* à Conc. *Vormacensi* sumptum, refertur *Can. 2. CAUS. XI. QUÆST. I.*

Quoad Textus à Patribus aliisque Autoribus Ecclesiasticis excerptos, paucissimi laudantur omiâ mentione Scripti, à quo excerpti sunt, illudque genus desumptum est vel ex Sententiis Patrum, ab omnibus cognitis & approbatis; tale est effatum *Augustini* ex quo facta est Regula Juris *non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum*, *R. 4. in 6.* desumptum est illud ex *Cap. 5. de Ujuris*, in quo laudatur. Tale est etiam hoc; *qui timore pœnæ facit, aliter quàm debeat, facit, idèd jam non facit.* *Cap. 8. de Reg. Jur.* vel desumptum est à *Gratiano*. Tale est *Cap. 1. de Crimine falsi*, relatum à *Gratiano. Can. 80. CAUS. XI. QUÆST. III.* Tale est etiam *Caput 9. de Reg. Jur. desleat peccator, quia offendens in uno factus est omnium reus*, relatum *Can. 1. de Pœnit. DIST. I.*

INNOCENTIUS III. à *Gratiano Can. 1. DISTINC. XXV.* Sententiam *Isidori* accepit, quam laudat *Cap. 7. de Offic. Archidiaconi.*

SECTIO IV.

Discrimen à vitiis Collectionum hic inter se collatarum desumptum.

Difficillimum fuisse ita exponere discrimina à Formâ vel Materiâ Collectionum quæsitâ, ut nihil interim diceretur de plurimis earum vitiis, quæ majora sunt apud *Gratianum*, quàm in Collectionibus posterioribus. Incongruæ Divisiones sive Corporis Collectionum, sive singularum earum partium sunt defectus ordinis, qui ad Formam pertinet. Laudatio Textuum supposititiorum; legitimorum, aliis quàm suis Autoribus attributorum; laudatio Conciliorum & Canonum omisso quoto in utrisque; laudatio Pontificum item omisso quoto; laudatio Patrum, aliorumque Autorum, Polygraphorum, opere non designato; laudatio Scriptorum omiâ mentione loci, in quo Textus adductus situs est, sunt vitia quoad Materiam, de quibus non loqui non potuimus in *ss.* præcedentibus. Verùm, quoniam de ejusmodi vitiis agendo, generalem tantùm eorum notionem dedimus, hic distributionem aggredi possemus. In eo tamen inutilis est Labor noster, quoniam plures Auctores id fusiùs executi sunt, ac præ cæteris *ANTONIUS AUGUSTINUS*, in suis *Dialogis de Emendatione Gratiani*, ejusque operis Editor postremus *BALUSIUS*, nec non *Correctores Romani*, quorum notæ Corpori Juris adjectæ sunt, nihil proindè ferè superesset præstandum præter exhibitionem epitomes observationum illorum, hanc autem *DOUJATUS* executus est *Prænot. Canon. Lib. IV. Cap. 12.* Utilius itaque ducimus immorari, in describendis erroribus & corruptelis Disciplinae, sparâs in iis Collectionibus; ad quod nos accingemus, postquam observavimus omisiones quasdam notabiles in *DECRETO.*

Prima est quod in illo plures inseri potuissent insignes *Canones*, temporis, quo prodiit, anteriores. Tales ii sunt, quos *BERNARDUS Papiensis*, primæ veterum Collectionum Autor, sæculò collegit, unâ cum Canonibus, sub editione *Decreti* ad suæ Collectionis atatem conditis. Indè sumpti sunt Textus *ALEXANDRO III.* anteriores, qui collocantur sub Titulis non paucis Collectionis *GREGORII IX.*

Secunda est, quod ad calcem, aut in fronte operis, collecti non fuerint *Canones*, qui voces in Jure frequentiores & Regulas Juris continent. Hos defectus supplevit idem *Bernardus*, Titulo de *verborum significatione* & Titulo de *Reg. Juris*, quorum prior *Tredecim* continet Textus *ALEXANDRO III.* anteriores, & posterior *Quatuordecim* ejusdem conditionis.

Tertia est quod relictum sit *IVONIS Carnotensis* exemplum, à quo magna pars operis quæsitâ est, inchoatumque illud non fuerit à Canonibus circa Fidem Catholicam versantibus, quæ fundamentum est cæterorum Canonum de Moribus aut de Disciplina agentium, sive adervatum, ut ea, quæ circa Juris Canonici Principia versantur, Constitutiones, Rescripta, Consuetudinem; sive sigillatim Definitiones, aut Constitutiones in certa Argumenta contineant, ad alterutrum Caput, aut utrumque pertinentia. Autor primæ veterum Collectionum nec non Autor secundæ in simile vitium lapsi sunt, quod vitavit Autor tertiæ *Bernardus*, Canonicus Compostellanus, quæ cum non placuisset, quoniam multas res continebat Judicis non congruas, Collectioni *PETRI Beneventani* occasionem aperuit. Illa incipit à Titulo, de *summâ Trinitate & Fide Catholicâ.* Exemplum hoc secutus est *GREGORIUS IX.* servavit hanc inscriptionem, eâ neglectâ, quam gerit *Titulus I.* quartæ Collectionis ab Autore Canonico compilatæ, quæ nihil diserte dicit de Trinitate, sed tantùm de Fide Catholicâ.

Errores, qui in Collectione *Gratiani* occurrunt, sunt vel in Canonibus, quos refert, nec refellit, vel in conciliationibus Canonum, quos invicem opponit absque justâ factis causâ. De utroque errorum genere agemus, hic præcipuè de posteriore. Auctoritas & fama, quæ *Gratianus* apud Canonistas fruitur, postulat, ut sæculò discutiantur ejus dicta, ne quis in errorem inducatur. Præterea, ejus Collectioni peculiare sunt illi errores, quia in eâ solâ propositum fuit componere Canones, qui contrarii sunt aut videntur. Hujus propositi excusatione fortè purgabitur Autor in eo, quod l multos collegit Canones abrogatos, aut erroneos, posito quod abrogationem, erroresque amovere curaverit, inter Collectiones *Reginonis*, qui, relatis Canonibus erroneis circa Matrimonium, observavit, eos ab Ecclesiâ Catholicâ non esse receptos.

ARTICULUS I.

Errores & menda Prime Partis.

DISTINCT. I.

G*ratianus* Jus Naturale cum Jure Divino positivo confundit, inquiens Jus Naturale esse, quod in Lege & Evangelio continetur, nomine Legis Divinæ seu Naturalis, censerit quod licitum est, *fas*; Legemque Mosaicam Legi Naturali annumerans. Porro, hæ duæ Juris species valde discrepant, Jus enim Naturale Animæ rationali insculptum est, & proindè omnibus Hominibus commune est, ab Homine divelli nequit, ei congenitum est, & nunquam extinguetur: pleraque autem Præcepta Juris Divini positivi, eos tantùm ligant, quorum causâ conditi sunt, Judæos scilicet & Christianos; non nisi per Scripturam, aut Traditionem innotescunt; Judaicæ Leges abrogatæ sunt, vimque non sortitæ sunt, nisi à suâ promulgatione inter Israëlitas; Præcepta Christianos adstringentia edita sunt, unâ cum Prædicatione Evangelii, cumque eâ desinent, talia sunt præ cæteris ea, quæ Sacramenta attinent. Ea, quæ ab initio viguere, æternumque vigeant, ad Legem Naturalem pertinent, & resolvuntur in Præceptum dilectionis Dei, omniumque, quæ diligi iussit Deus. Vid. V. priores *DIST.* fallitur cum dicit infra *Can. 5. DIST. I.* Consuetudinem in scriptis redactam, Constitutionem sive Jus

voça-

vocari; Scriptura enim Consuetudines ab invicem non distinguit, quoniam semper attenditur origo, quæ omnem consuetudinem præcedit.

Vix ab errore purgari potest in eo, quod dicit *Dist. XIII. adversus naturale Jus nullam dispensationem admitti, nisi forte duo mala ita urgeant, ut alterum eorum necesse sit eligi*; Jus enim naturale dispensationem non excludit, nisi ratione mali culpa. Si autem hæc regula *Gratiani* exceptionem patiatur, oportet, ut exceptio intelligatur de malis culpa, & proinde ut Autor opinatus sit, aliquem versari posse in necessitate peccandi, eoque in Casu minorem culpam eligere eum debere. Exempla, quæ ibi afferuntur, *Gratianum* non purgant; is enim, qui jurejurando interposito, aut fecis, pollicitus est se malum aliquod patraturum, non tenetur promissioni stare, quoniam ea nulla est: itaque non subit periculum violandi *Juris Naturalis*, sive omittendo, quod pollicitus est, sive illud exequendo; frustra igitur plures Auctores hic *Gratianum* excusare nituntur, maxime *ANTONIUS AUGUSTINUS*, *HERICOUST*, *VAN ESPEN*, repugnante *S. ANTONINO*, qui illum arguit.

DISTINCTIO XVII. insinuat nullum Concilium legitime cogi posse, præter autoritatem Pontificis, multos referendo Canones, qui illud declarant, nec eos improbando; ex iisque *Dist. XVIII.* inferendo, Concilia Provincialia à Pontifice non convocata, jus non habere condendarum Constitutionum, sed tantum corrigendi, imponendi & indicendi, quod aliàs statutum est & generaliter & specialiter observari præceptum. Quæ opinio est error illatenus inauditus, undè fit, ut, præter suum morem, nullum referat Canonem, in utramque propositionis *Distinctioni* præfixæ partem, sed Canones tantum colligit, quibus probet multoties quotannis habenda esse Concilia, constitutas esse pœnas in Episcopos in iis interesse negligentes, & Metropolitanos ea convocare non curantes; doceatque, quid agere debeant Episcopi, quos legitimum detinet impedimentum, & quid præstare debeant, postquam à Concilio redierunt. Mirabile est propterea illum Autorem, sic de Conciliis Provincialibus sentientem, magnam eorum copiam collegisse, quæ singulares Constitutiones continent, quas à nullo Concilio Generali vel Pontifice haurire potuerunt; multo magis illum eos laudavisse, ut suum impugnet aut confirmaret propositum.

Erronea sententia est, quæ putat, omnes *Decretales* nomen Pontificum gerentes vim Constitutionis habere, ne exceptis quidem iis, quæ saltem dubiæ sunt, & quas supposititias esse verosimilimum est, ex eo quod pluribus Saculis ignotæ fuerunt, nec repertæ sunt in Registris Epistolarum Pontificiarum, ab eo qui collegit universas quas reperit; & quod *Disciplina* repugnet, quæ vigeat ab ætate, quæ conditæ dicuntur. In eâ tamen opinione versatur *Gratianus Dist. XIX.* Canones autem, quos in illius opinionis gratiam affert, non loquuntur nisi de Pontificis *Decretalibus* extrâ dubium germanis & pro talibus habitis.

Item ab errore non vacant opinio quæ universas Pontificum *Decretales* inter *Canonicas Scripturas* collocat, temerariaque autoritatis *Augustini* adhibitio, cui talis error adscribitur: id tamen facere non veretur *Gratianus* *ibid. Can. 6.* eoque gravius peccat, quod agnoscat quosdam esse posse *Decretales Doctrinæ SS. Patrum*, vel *Præceptis Evangelicis* adversas, ut patet ex restrictione subjectâ *Can. 7.* scilicet ea, quæ dicitur circa autoritatem *Decretalium* intelligenda esse de *Sanctionibus* utroque vitio carentibus.

Non erravisset *Gratianus*, si attendisset autoritatem *Decretalium Siricio* anteriorum propterea, quod à *Corporis Canonum* absunt, in dubium vocatam, non tamen idèo impugnari, quod *AGG* illi *Corpori* inserta, ab eo vim Canonum habeant; verum quia persuasum habeant *Critici*, exulantes à *Codice Epistolæ* non esse *Authenticas*, & proinde non esse reci-

piendas, ut *Leges*. Ob hunc *authenticitatis defectum*, Pontifices *Collectionum Decretalium* Confirmatores, passi sunt aut jufferunt, ejusmodi *Decretales* non recipi, nec in *Scholis*, nec in *Judiciis*, ut probatur in *Observationibus circa Confirmationem Collectionum*.

Idem Autor ab errore, de quo agimus, cavere etiam potuisset, ponderando *Can. Dist. XX.* in quo *LEO IV.* *Decretales Siricio* anteriores inter *Regulas Judiciorum* non numerat, insinuatque ad id necessarium esse, ut apud *Apostolicam Sedem* habeantur simul cum *Canonibus*, id est, in *Corporis Canonum*.

Quod *Gratianus* ait, *Dist. XXI. in his omnibus quanto gradus celsior, tanto major autoritas invenitur. In Majoribus siquidem est regendi, & jubendi potestas, in Minoribus est obsequendi necessitas*; erroneum est, nisi restringatur ad casus *Canonibus* præscriptos; nam potestas *Superiorum Canonibus* ordinatur: undè nata sunt hæc præclara verba *Episcoporum* in *Concilio Pontigonensi* congregatorum an. 876. se non nisi juxta *Canones* obtemperare *Pontifici* debere *SESS. I.* Undè etiam orti sunt *Textus*, qui disertè aiunt, *Patriarchas, Primates, Metropolitanos*, aliam in *Suffraganeos* autoritatem non habere, quam quæ ipsis à *Canonibus* conceditur, *Can. 8. 9. QUÆST. III. cap. 9. de Officio Jud. ordinarii.*

Silentio suo *Gratianus* approbat opinionem *NICOLAI I.* contentam. *Can. 6. 7. 8. & 9.* quam *Concilia Pisanum, Constantinense, & Basileense*, erroneam censuerunt; scilicet, Pontificem à nullo Concilio judicari posse; illæ enim *Synodi Superioritatem Concilii Generalis* super Pontificem tuitæ sunt, altera suo factò, alia tùm *Decretis*, tùm *factis suis*: Prior deposuit *GREGORIUM XII.* & *BENEDICTUM XIII.* secunda deposuit *JOANNEM XXIII.* tertia *EUGENIUM IV.* Dux autem posteriores definierunt, saltem in Casu controversiæ circa *Fidem*, aut *Schismatis*, aut *Reformationis Ecclesiæ Universalis*, Concilio Generali subditum esse Pontificem.

VAN ESPEN in *Dist. XXII.* notat errorem *Gratiani* circa Canonem Concilii in *Trullo*, relatum *ibid. Can. 6.* quo ità loquens inducit Concilium, ut significet, se, dùm *Sedi Constantinopolitana* Secundum locum assignat, nolle eam in rebus *Ecclesiasticis Romanae Sedis* instar magnificare, quamvis Concilium contrarium dixerit; adjicitque Romanos *Correctores* emendavisse hunc errorem, scripto nec non, pro non tamen. Observat is præterea *Gratianum* ità composuisse hunc Canonem, ut Romanam Ecclesiam extrâ numerum *Sedium Patriarchalium* locaret, inter eas computando tantum *Constantinopolitanam, Alexandrinam, Antiochenam & Hierosolymitanam*, secutosque errorem *Gratiani* *Canonistas*, quamvis hic Autor *Can. 7. ibid.* referat Concilii VIII. Generalis sedente *ADRIANO II.* *habiti Definitionem*, quæ Pontificem *Patriarchis* annumerat, quos inhonorari, vel loco moveri à quoquam *Mundi Potentium*, vetat. Clausulam continet *Can. 1. Dist. XXV.* cujus occasione *Van Espen* observat, errorem *Gratiani* *Archipresbyterum Archidiacono* subjecisse, adversus *Definitionem Veterum rationi congruam*. Sic concipitur illa clausula, *Archipresbyter verò se esse sub Archidiacono, ejusque præceptis, sicut Episcopi sui sciat obedire*. Contendit ille indè factum fuisse, ut Pontifices *cap. 7. de Offic. Archid. & cap. 1. de Offic. Archipr.* hanc subjectionem approbarent, quia *Canones antiquos à Gratiano* laudatos, non nisi apud ipsum habebant. Quoad errorem illum probat ex *M. S. Epistola ISIDORI Hispanensis*, relata in hoc *Can. 1.* aliisque autoritatibus, quæ ostendunt, hanc clausulam à suspectâ manu fuisse adjectam. *GONZALEZ in cap. 1. de Offic. Archipr. n. 3.* refert Canonem Concilii, *Emeritensis* an. 666. qui *Archidiaconum Archipresbytero* subicit, illum post hunc enumerando, *Isidorus* obiit an. 636. justa est hæc subiectio, eamque postulat *Dignitas Sacerdotii* supra *Diaconatum*. Mutatio, quam deinceps invexit usus, partim fortè nascitur ali-

aliunde, quam ab errore modo observato. Archidiaconus erat Episcopi Magnus Vicarius, hujus Dignitatis ratione Archipresbytero Superior erat.

HALLIER contendit, hunc usum in Hispaniis cepisse, à quibus in ceteras Regiones manavit. Opinionis ejus momentum est, quod Textus de illa Superioritate agentes ab Hispaniis prodeant, forte clausula observata, primus ejus fons fuit.

Infra *Can. 1. Dist. XXVII.* dicit *Gratianus*, Diaconum, qui uxorem duxerit, matrimonio contracto posse uti, si à Ministerio cessare voluerit, quoniam tanta vis est Sacramenti, ut per Votum non dissolvatur. Item *Dist. XXXI.* continentiam Clericorum accommodans regulas, quas *Dist. XXIX.* proposuit ad conciliationem Canonum, qui pugnare videntur, inservientes, quæsitâ à circumstantiis temporis, causâ, loci, personæ &c. falso supponere videtur antè *GREGORIUM M.* extitisse tempus, quo Sacerdotes ab Uxoribus antè Sacerdotium ductis abstinere non tenerentur. Tempus quoque, quia nondum institutum, ut continentiam servarent. Porro, falsum est circa tempora *S. Gregorii* exeunte VI. vel Incunte VII. Saeculo, Matrimonii sic contracti usum Presbyteris & Diaconis licitum fuisse. Itaque, vel erravit *Gratianus*, vel ejus verba restringenda sunt ad eos, qui in Sicilia promovendi essent ad Subdiaconatum. Canonès sequentes, additâ Correct. Rom. notâ, hanc interpretationem confirmant.

Duplicem errorem *Dist. XL.* silentio approbat. Prior est, Sedem Romanam Pralatos suos sanctificare, nisi antè promotionem Sancti jam forent, in quo apice, si bona acquisita per meritum desunt, sufficiunt, quæ à loci Decessore præstantur. *Can. 1.* qui *SYMMACHO* tribuitur.

Alter est, Pontificem quantumvis perditis moribus deturpatus fuerit, nullo humano judicio, correctioni, vel coercitioni esse obnoxium; *Can. 6.* Hos errores annotare eo magis necessarium est, quod atrocissimas consecutiones habere queant. vide *VAN ESPEN* in hanc *Dist.* is observat, postremum errorem à Canonistis susceptum fuisse, idque firmissimè probat.

Peraque interpretationes à *Gratiano* relatæ *Dist. L.* ad componendos invicem Canones, quorum alii Penitentes à promotione vel exercitio Ordinum, ad quos antè lapsum evedit fuerint, excludant, alii eos ad alterutrum, vel ad utrumque admittunt, falsæ sunt, & Disciplina Saeculorum repugnantes, quæ spurias Decretales præcelsent & corruptelas morum, quas hæ pepererunt. Vide *VAN ESPEN* in hanc *Dist.* Is observat, Theologos, Canonistasque secutos fuisse has interpretationes quantumvis fuitiles.

Gratianus in Regulam Generalem proponit *Dist. LIII.* ut omnis qui prætermisisset aliquibus gradibus non superbiâ, sed negligentia ad majorem ascendere, tandiu à majoribus abstinere, quousque congruo tempore prætermisisset accipiat. Ita, ut, si quis Episcopus fuisset consecratus, omisso Ordinum Minorum minimo, teneretur ab Episcopatibus abstinere munitis, donec Ordinem prætermisillum accepisset, insinuatque aliunde, prætermisillum Ordinis receptionem semper sufficere, ut Ordo Superior exerceri queat. In quibus error duplex occurrit: prior est, Ordinis inferioris receptionem, ad Superiores exercitium semper requiri, perinde ac si Prælatus Superior numquam dispensare posset, ab Ordinum Minorum receptione; alter est, Episcopatum validè recipi posse, prætermisillo Sacerdotii gradu; nam si hæc Ordinatio sit irrita, iteranda est, nec sufficit omisium Presbyteratum suscipere, ut vulgò docent Theologi & Canonistæ. Textus ab eo allatus non loquitur, nisi de omisso Subdiaconatu antè Diaconatus, & Presbyteratus susceptionem; consecratio autem ab illo Ordine ad Ordines ipsi inferiores, non est legitima, quia longè minus insignes sunt.

Errat *Gratianus Dist. LXI.* infra *Can. 10.* inveniens, Postulationem fieri, præter solemnitatem Decreti ab

Tam. 1.

omnibus subscripti, & simplici petitione, in eoque eam ab Electione distingui; subjectus autem Canon, ad id probandum, contrarium significat.

Bis errat *Dist. LXII. & LXIII.* primum in facto, ubi docet Principes Electionis Episcoporum & Pontificum non nisi ex privilegio fuisse participes, illudque ipsis concessum fuisse, ut Schismaticorum atque Hæreticorum dissentionibus vel ambitioni obviarent; tum in Jure, cum supponit, eos aliâ illâ potestate destitui; contrarium probatum fuit in *REGULIS* circa hoc Caput collectis.

Errat in facto, cum docet, vel docere videretur *Dist. LXVII. LXVIII.* Chorepiscopos simplices tantum fuisse Sacerdotes; ut enim ostenditur in *REGULIS* circa Chorepiscopos, nonnulli Episcopi fuere, aliâs Canones de illis agentes aliter componi nequeunt; aliis munera Episcopalia ipsis tributibus, aliis ab eis ipsos excludentibus, aliis supponentibus, eos ordinari acceptâ Impositione manuum Episcoporum, aliis docentibus, eos ab unico Episcopo ordinari.

Referuntur apud *GONZALEM* in *Cap. 1. de excessibus Pralat. n. 7. 8. & 9.* In similes errores labitur, cum significat *Anacletum & Zephyrinum* constituisse, ut Ordinationes Quatuor Temporibus fierent: Pontificem voluisse, ut per singulos Ordines Minores transirent ordinandi ad Majores *Dist. LXXVII.* Contrarium probatum fuit in *REGULIS* circa *Quatuor Tempora, sive Ordinationes.*

In errorem inducit *Dist. LXXV.* dicens, omni tempore benedici Episcopos; dummodò jejuni, & horâ tertiâ benedictionem accipiant: hoc enim significat aliis quam Dominicis Diebus id fieri posse, quod falsum est. Idem subit periculum, cum docet *Dist. LXXX. S. Petrum* præcepisse, Episcoporum Primates, seu Patriarchas in illis Civitatibus poni, in quibus olim apud Ethnicos primi Flamines eorum erant, & Archiepiscopos institui, ubi erant Archiflamines, qui medio loco habebantur: Hæc Primatum, Patriarcharum, Archiepiscoporum vocabula, *CLEMENTIS* ætate, qui hoc *S. Petri* præceptum referat, erant ignota.

Refringendum est quod ait *Gratianus* initio *Dist. XCIII.* Ut nulli liceat ei communicare, cui Pontifex inimicus ipse extiterit, nec in Ecclesiâ esse poterit, qui ejus Cathedralam deserit: aliâs esset erroneum: fieri enim potest, ut inimicus fiat Pontifex eorum, qui ejus errores averfantur, aut libidines, ejusque Cathedra cum ipso erret, ut probatum est in *Observationibus* circa Concilia Generalia. *S. CYPRIANUM Can. 3. ibid.* inducit dicentem, qui Cathedralam Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesiâ se esse non confidat. In laudato tamen Libro de Unitate Ecclesiæ, *CYPRIANUS* docet tantum, eum, qui non tenet unitatem Ecclesiæ, vel Ecclesiæ renititur, non esse in Ecclesiâ. Vide *VAN ESPEN* in hunc Canon. Quod dicit Episcopus Apostolicæ Ordinationi subjacentes, ad Limina Apostolorum singulis annis sistere se debere, refringendum est ad eos, qui non longius distiti sunt, ut significant hæc *Can. 4.* verba, qui propinqui sunt.

Erroneum est dicere absolute, Constitutiones Imperatorum aut Principum circa Ordinationes & bonæ Ecclesiastica, nullius esse momenti, atque autoritatis, ut probavimus in *REGULIS* circa Constitutiones & in *REGULIS* circa autoritatem Regiam in Ecclesiâ. Id tamen profert *Gratianus* in fronte *Dist. XCVI.*

Silentium ejus in *Can. 7. ibid.* significat eum approbavisse quod sine restrictione ait *NICOLAUS I.* Scilicet à Seculari Potestate nec ligari nec solvi posse Pontificem, quem constat ab Imperatore Constantino Deum appellatum esse, nec posse Deum ab Hominebus judicari manifestum est. Non leviorem errorem continet *Gratiani* proemium in *Dist. XCVII.* quo significat Leges, quas de Rebus Ecclesiasticis, supplicante Pontifice, condunt Principes, vim suam à

T

Ponti-

Pontificiâ subscriptione, non ab Autore suo trahere; Pontifex enim, qui Principem rogat, ut Legem sanciat, eo ipso in eo potestatem hanc agnoscit, eumque idè deprecatur, ut suâ potestate dignetur uti. Undè fit, ut, quoties Ecclesia à Principibus Leges de Rebus Ecclesiasticis flagitat, soleat eos monere, Regiam auctoritatem ad Religionis præsidium ipsis fuisset divinitus tributam. Undè etiam factum est, ut ejusmodi Leges sponte suâ condiderint Principes. Magnam exemplorum copiam dant CODEX & NOVELLE, necnon Compilationes Legum Principum cæterorum. Factum hoc ita evidens est, ut illud probare inutile sit.

Atque illi sunt errores aut reales, aut speciosi, quos in *Primâ Parte* DECRETI observavimus. Speciosos vocamus eos, qui tolli possunt quarundam restrictionum ope, quæ subintelligi possunt. Eos subjicimus, qui in *Secunda Parte* occurrunt. Omittendum tamen non est *Gratianum* GREGORII VII. *Secundum* effatum inter DICTATUS, qui huic tribuuntur, amplexum non fuisse; agnoscit enim probatque *Universalis Titulum*, nec etiam Romano Pontifici congruere, DIST. XCIX. §. 3. In illo effato Titulus hic inter Pontificias prærogativas collocatur, CONCIL. TOM. X. p. 110.

ARTICULUS I.

Errores & Novi Secunda Partis.

CAUSA I. QUÆSTIO I.

SI *Gratianus* existimavit, Simoniam esse Criminum atrocissimum, idè de Criminibus agere instituens, à Simonia exorsus fuerit, ut notat Glossator vetus, in errorem impedit; juxta enim ejus principia, nihil in Simoniam gravius excogitari potest, quam quod illa sit Hæresis realis, cujus speciem tantum fert, quoniam Simoniacus SPIRITUM S. pro merâ Creaturâ reputare videtur.

Pluribus in locis ejusdem *Quæst.* significat Ordinationem Simoniam laborantem in seipsâ, quoad substantiam suam esse irritam, non verò simpliciter quoad suos effectus: una ex ejus rationibus est, quod Ordo sit Sacramentum dignitatis, quod majorem idè, quam aliud quodvis, dispositionem requirit, cum cætera dentur solum in utilitatem accipientium, hoc autem ad aliorum maximè utilitatem conferatur; alterum momentum est, quod Simoniacus Hæreticus sit; Sacramenta autem dignitatis ab Hæreticis collata, sunt irrita; quod ab errore non discrepat.

CAUS. II. QUÆST. V. *Gratianus* circa factum errat, cum ad Conciliationem Canonum, qui Sacerdotibus Sacramenta interdicit, cum iis, qui eos Juramento se purgare præcipiunt; dicit, Canones primi generis agere de Juramentis incautis; quod impossibile est; aliâ enim inutilis fuissent ii Canones; cum enim Juramenta incauta, seu temeraria, Laicis interdicitur, à fortiori Sacerdotibus illicita esse debent; itaque Canones, qui Juramenta ejusmodi Laicis interdicit, quoad Sacerdotes etiam sufficiunt.

Sub finem hujus *Questionis* multos congerit Canones, qui *Vulgarem Purgationem* in variis Casibus comprobant, nihilque adjicit, quo significet, eam se improbare. Putavit, Ecclesiam comprobare posse hunc usum in certis casibus, ad exemplum Sacrificii Zelotypiæ. Longum tamen est discrimen: Deus enim illius Sacrificii institutione suos illi dare effectus vel se testabatur, eosque producere poterat; Purgationis autem per Communionem Sacram, aut Sacrificii celebrationem, cum non sit autor, ea fieri non potest, quin tentetur Deus, subeaturque periculum erroris, tum proprii, tum alieni.

Falsò supponit QUÆST. I. *ibid.* crimen manifestum Judici vel aliis, qui in locis versantur, ignotum

esse posse, quod vulgari intellectui in his rebus repugnat; verba enim *manifestum & notorium*, sunt Synonima: per *notorium* autem intelligitur, quod omnibus Incolis notum est. Quoniam igitur docet, reum crimen suum opere suo confitentem, sine examinatione omniisque Judicii solemnitatibus damnari debere, prævia, quotquot sunt, distinctiones inutiles sunt atque argumento ineptæ. Quod ait *ibid.* duas aut tres correctiones antè damnationem fieri debere in crimine manifesto, improbat ab Anton. AUGUST. *Dialog.* XVII. lib. 1. de *Emend. Grat.* Exemplum incerti Corinthii à *Gratiano* adductum adversus eum facit; non enim apparet, eum à S. PAULO monitum fuisse.

VAN-ESPEN in hanc causam observat, errorem *Gratiani* circa Factum in errorem circa Jus traxisse Canonistas. Scilicet *Canone* à S. GREGORIO desumpto probari, ipsum putavisse Laico demandari posse, ut Prælati Ecclesiastici purgationem recipiat. Idem Autor *ibid.* observat alia plura errorum circa factum exempla, qui errores circa Jus peperere. Desumpta sunt illa à spuris Decretalibus, quæ cum germanæ viderentur, Pontifici tributa fuit autoritas Disciplinæ Sæculorum anteriorum contraria: scilicet plenitudo potestatis, ex eo proveniens; quod omnem Ecclesiæ Jurisdictionem velut fons contineat; eam cæteri ab ipso, ac tantumdem, quantum ipse dare dignatus est, acceperint, ipse sibi jus illam prout libuisset restringendi servaverit.

Confirmat idem VAN-ESPEN quod probatum est in Dissertatione, quæ inscribitur, *Opiniones Ultramontane funditis convulsa*, ubi distributive ostenditur, Pontificem spuris Decretalibus, aliisque supposititiis Actis, debere univèrsas ferè, quibus fruitor, aut frui, juxta Canonistas Ultramontanos, potest, prærogativas; atque observatur, periculosissimum ex iis juxtaque studiosum, nihil aliud laudare, ut eas confirmet, quam spuria Acta vel fraudi posteriora. VAN-ESPEN sub finem hujus *Causæ* asserit, Juris Civilis solemnitates in Ecclesiasticis Judiciis non fuisse introductas nisi post Sæculum VII. aut VIII. undè sequitur *Gratianum* erravisse in facto notabili, dum putaret illas in his Judiciis jam fuisse usurpatas, tempore Decretalium Pontificibus priorum quatuor Sæculorum tributarum. Legitimas enim eas Decretales censuit, quæ ejusmodi solemnitates, velut res in Judiciis Ecclesiasticis requisitas, commemorant.

CAUS. III. QUÆST. I. *Gratianus*, cum probavisset Episcopum à Sede suâ absque legitima reatus convictione dejectum, antè omnia restitui debere, Pontificem ab hac regulâ eximit, atque, ut exceptionem probet, laudat *Can. 9. DIST. LXXXIX.* qui jubet à Sede Romanâ detrudi eum, qui eam sine electione Canonica occupaverit. In rationem discriminis asserit, quod Judex non inveniatur, cujus officio ille Apostaticus possit excludi; Episcopi autem Judicem habeant: quo in loco plures sciant errores. 1. Regula, quam proposuit, ad Jus Naturale pertinet; quatenus illud jubet unicuique jus suum reddere; Pontifex autem non debet, nec potest ab hac regulâ excipi. 2. Sentus laudati Canonis est, iterum debere obniti & intercedere, ne quis Sedem Apostolicam invadat; quod faciunt ii, qui Canonice electi non sunt. 3. Jam vidimus, Concilium Generale esse Judicem Pontificis, itaque falsum est, ejus Judicem non inveniri. 4. *Gratianus* comprehendit in exceptione promotionem Simoniacam; agnoscere autem debet in casu Simonia Pontificem alicui Judici subjectum esse; siquidem docuit supra CAUS. I. Simoniam esse hæreseos speciem, & *Can. Si Papa DIST. XL.* Pontificem à Fide deviantem ab Homnibus posse judicari.

Ibid. QUÆST. VI. *Canon 15.* in errorem inducere potest, qui ita potest intelligi, ut Pontifici tribuatur facultas Provinciam Judicibus iniquis subijcere.

Ibid. QUÆST. VII. *Gratianus* Tribunal exterius cum interiori confundit. In hoc nemo judicare aut dam-